

اشارات و تلمیحات در دیوان اسیر شہرستانی

تالیف:

سمیرا حمیدی

انتشارات موجک (ناشر دانشگاهی)

فصلنامه علمی-ادبی
موجک

سرشناسه: حمیدی، سمیرا، ۱۳۶۳-

عنوان قرارداد: دیوان. برگزیده - Divan. Selection

عنوان و نام پدیدآور: اشارات و تلمیحات در دیوان اسیر شهرستانی / تالیف سمیرا حمیدی.
مشخصات نشر: تهران: انتشارات موجک (ناشر دانشگاهی)، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری: ۱۱۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۴-۶۵۶-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: اسیر شهرستانی، جلال بن مؤمن، - ۱۰۴۹ق. دیوان -- نقد و تفسیر

موضوع: تلمیح در ادبیات

موضوع: Allusions in literature

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۱۱ق. تاریخ و نقد

موضوع: Persian poetry -- 17th century History and criticism

رده بندی کنگره: PIR ۶۲۰۱ - [PIR۳۵۵۵]

رده بندی دیوبی: ۱/۴ فا ۸

شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۹۱۶۸۸

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

انتشارات موجک (ناشر دانشگاهی)

واتساب: ۰۹۳۶۳۰۳۱۲۵۸ کانال: telegram.me/mojak1

تلفن مرکز پخش: ۰۲۶۳۲۷۰۵۳۱۸ - ۰۲۶۳۲۷۰۲۶۵۹ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳ - ۰۲۱۶۶۴۲۹۷۳۳

ایمیل: mojakpublication@yahoo.com

سایت: www.mojak.ir اینستاگرام: mojakpublication

عنوان: اشارات و تلمیحات در دیوان اسیر شهرستانی

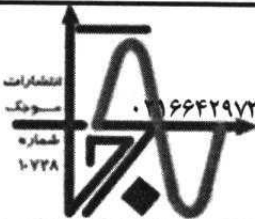
تالیف: سمیرا حمیدی

مشخصات ظاهری: ۱۱۰ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول: پاییز ۱۴۰۲، تیراژ: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۱۹۲۰۰۰۰ ریال، شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۴-۶۵۶-۳

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات موجک محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق چاپ و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و ... را ندارد. متخلفین به موجب بند ۵ ماده قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

پیش گفتار.....	۱۳
فصل اول: کلیات.....	۱۵
۱-۱ مقدمه.....	۱۵
۲-۱ تشریح موضوع کتاب.....	۱۸
۳-۱ اهمیت موضوع.....	۲۰
۴-۱ مروری بر تحقیقات مشابه.....	۲۱
۵-۱ شرح احوال و آثار اسیر شهرستانی.....	۲۲
فصل دوم: آیات و احادیث.....	۲۵
۱-۲ آلت.....	۲۵
۲-۲ اُولُو الْأَبْصَار.....	۲۵
۳-۲ آب و گل.....	۲۶
۴-۲ آتش [نمرود].....	۲۶
۵-۲ آتش [موسی].....	۲۷
۶-۲ بازار.....	۲۷
۷-۲ بدنامی.....	۲۸
۸-۲ تجلی.....	۲۸
۹-۲ حُبّ وطن.....	۲۹
۱۰-۲ خواب یوسف.....	۲۹

- ۳۰..... ۱۱-۲ دانه بهشت
- ۳۰..... ۱۲-۲ دم عیسی
- ۳۱..... ۱۳-۲ دیده یعقوب
- ۳۱..... ۱۴-۲ زندان
- ۳۲..... ۱۵-۲ سجده
- ۳۲..... ۱۶-۲ سلسیل
- ۳۳..... ۱۷-۲ سلیمان (ع) و مور
- ۳۳..... ۱۸-۲ شق القمر
- ۳۴..... ۱۹-۲ صبر ایوب
- ۳۴..... ۲۰-۲ طور [سینا]
- ۳۵..... ۲۱-۲ طوفان نوح
- ۳۵..... ۲۲-۲ کاروان
- ۳۵..... ۲۳-۲ کوثر
- ۳۶..... ۲۴-۲ گل آدم
- ۳۶..... ۲۵-۲ گنج روان
- ۳۷..... ۲۶-۲ کن ترانی
- ۳۸..... ۲۷-۲ معراج
- ۳۸..... ۲۸-۲ وادی
- ۳۹..... ۲۹-۲ نکبت پیراهن
- ۴۰..... ۳۰-۲ ید بیضا

۴۱..... فصل سوم: اصطلاحات

۴۱..... ۱-۳ اصطلاحات عرفانی

۴۱..... ۱-۱-۳ آب بقا

۴۱..... ۲-۱-۳ آینه / آئینه

۴۲	۳-۱-۳	آلست
۴۲	۳-۱-۴	استغفار
۴۲	۳-۱-۵	استغنا
۴۳	۳-۱-۶	امتحان
۴۳	۳-۱-۷	باده
۴۴	۳-۱-۸	بیاله
۴۴	۳-۱-۹	پیر
۴۴	۳-۱-۱۰	تجرّد
۴۵	۳-۱-۱۱	تجلی
۴۵	۳-۱-۱۲	توبه
۴۵	۳-۱-۱۳	تفرقه
۴۶	۳-۱-۱۴	تمکین
۴۶	۳-۱-۱۵	تواضع
۴۶	۳-۱-۱۶	توحید
۴۷	۳-۱-۱۷	توکل
۴۷	۳-۱-۱۸	جام جم
۴۸	۳-۱-۱۹	جذبّه
۴۸	۳-۱-۲۰	حجاب
۴۹	۳-۱-۲۱	حُسن
۴۹	۳-۱-۲۲	حضور
۵۰	۳-۱-۲۳	حیا
۵۰	۳-۱-۲۴	حیرت
۵۱	۳-۱-۲۵	خاموشی
۵۱	۳-۱-۲۶	خرابات
۵۲	۳-۱-۲۷	خانقاه

۵۲.....	۲۸-۱-۳ خرقه
۵۲.....	۲۹-۱-۳ خلوت
۵۳.....	۳۰-۱-۳ دلغ
۵۳.....	۳۱-۱-۳ دیر
۵۳.....	۳۲-۱-۳ رضا
۵۴.....	۳۳-۱-۳ زاهد
۵۴.....	۳۴-۱-۳ زَنار
۵۴.....	۳۵-۱-۳ ساقی
۵۵.....	۳۶-۱-۳ سماع
۵۵.....	۳۷-۱-۳ شراب
۵۵.....	۳۸-۱-۳ شوق
۵۶.....	۳۹-۱-۳ شیخ
۵۶.....	۴۰-۱-۳ صبر
۵۷.....	۴۱-۱-۳ صدق
۵۷.....	۴۲-۱-۳ صوفی
۵۸.....	۴۳-۱-۳ صومعه
۵۸.....	۴۴-۱-۳ طلب
۵۹.....	۴۵-۱-۳ عزلت
۵۹.....	۴۶-۱-۳ عشق
۵۹.....	۴۷-۱-۳ غیرت
۶۰.....	۴۸-۱-۳ فقر
۶۰.....	۴۹-۱-۳ فنا
۶۱.....	۵۰-۱-۳ فیض
۶۱.....	۵۱-۱-۳ قرب
۶۱.....	۵۲-۱-۳ فِناعت

- ۶۲..... ۵۳-۱-۳ کفر
- ۶۲..... ۵۴-۱-۳ مَحَبَّت
- ۶۲..... ۵۵-۱-۳ مقام
- ۶۳..... ۵۶-۱-۳ می
- ۶۳..... ۵۷-۱-۳ میخانه
- ۶۳..... ۵۸-۱-۳ وَرَع
- ۶۴..... ۵۹-۱-۳ وَصَل
- ۶۴..... ۶۰-۱-۳ وفا
- ۶۴..... ۶۱-۱-۳ هَمَّت
- ۶۵..... ۲-۳ اصطلاحات نجومی
- ۶۵..... ۱-۲-۳ آفتاب
- ۶۵..... ۲-۲-۳ اختر
- ۶۶..... ۳-۲-۳ اسطرلاب
- ۶۶..... ۴-۲-۳ آفلاک
- ۶۶..... ۵-۲-۳ پروین
- ۶۷..... ۶-۲-۳ ثریا
- ۶۷..... ۷-۲-۳ خورشید
- ۶۷..... ۸-۲-۳ زوال
- ۶۷..... ۹-۲-۳ کهکشان
- ۶۸..... ۱۰-۲-۳ کوکب
- ۶۸..... ۱۱-۲-۳ ماه
- ۶۹..... ۱۲-۲-۳ مهتاب/ماهتاب
- ۶۹..... ۱۳-۲-۳ نسر طایر
- ۶۹..... ۱۴-۲-۳ هفت آسمان
- ۷۰..... ۱۵-۲-۳ هفت اقلیم

- ۷۰..... ۱۶-۲-۳ هلال
- ۷۰..... ۳-۳ اصطلاحات موسیقی
- ۷۰..... ۱-۳-۳ دَف
- ۷۱..... ۲-۳-۳ مطرب
- ۷۱..... ۳-۳-۳ نی

۷۳..... فصل چهارم: اعلام اشخاص

- ۷۳..... ۱-۴ اعلام اشخاص اساطیری
- ۷۳..... ۱-۱-۴ جمشید
- ۷۴..... ۲-۱-۴ جام جم
- ۷۴..... ۳-۱-۴ دارا
- ۷۵..... ۴-۱-۴ رستم
- ۷۵..... ۲-۴ اعلام اشخاص حامی و سامی
- ۷۵..... ۱-۲-۴ آدم (ع)
- ۷۶..... ۲-۲-۴ ایوب (ع)
- ۷۶..... ۳-۲-۴ خضر (ع)
- ۷۷..... ۴-۲-۴ زلیخا
- ۷۸..... ۵-۲-۴ سامری
- ۷۸..... ۶-۲-۴ سلیمان (ع)
- ۷۹..... ۷-۲-۴ عیسی (ع)
- ۸۰..... ۸-۲-۴ مسیحا
- ۸۰..... ۹-۲-۴ قارون
- ۸۰..... ۱۰-۲-۴ کلیم
- ۸۰..... ۱۱-۲-۴ موسی (ع)
- ۸۱..... ۱۲-۲-۴ عزیز [مصر]

- ۸۱..... (ع) نوح ۱۳-۲-۴
- ۸۲..... (ع) یعقوب ۱۴-۲-۴
- ۸۲..... (ع) یوسف ۱۵-۲-۴
- ۸۳..... ۳-۴ اعلام اشخاص تاریخی
- ۸۳..... ۱-۳-۴ اسکندر
- ۸۴..... ۲-۳-۴ افلاطون
- ۸۴..... ۳-۳-۴ ایاز
- ۸۴..... ۴-۳-۴ حاتم طایی
- ۸۵..... ۵-۳-۴ خسرو (پرویز)
- ۸۵..... ۶-۳-۴ شکر
- ۸۶..... ۷-۳-۴ شیرین
- ۸۶..... ۸-۳-۴ علی (ع)
- ۸۷..... ۹-۳-۴ ساقی کوثر
- ۸۷..... ۱۰-۳-۴ فرهاد
- ۸۷..... ۱۱-۳-۴ کوهکن
- ۸۸..... ۱۲-۳-۴ لیلی
- ۸۸..... ۱۳-۳-۴ محمود
- ۸۹..... ۱۴-۳-۴ منصور
- ۸۹..... ۱۵-۳-۴ مجنون
- ۹۰..... ۱۶-۳-۴ یزید

۹۱..... فصل پنجم: اعلام مکان‌ها و متفرقه

- ۹۱..... ۱-۵ اعلام مکان‌ها
- ۹۱..... ۱-۱-۵ بیستون
- ۹۱..... ۲-۱-۵ بطحا

۹۲	۳-۱-۵ چین
۹۲	۴-۱-۵ روم
۹۲	۵-۱-۵ شیراز
۹۳	۶-۱-۵ صفاهان
۹۳	۷-۱-۵ طور
۹۴	۸-۱-۵ کریلا
۹۴	۹-۱-۵ کشمیر
۹۴	۱۰-۱-۵ کعبه
۹۵	۱۱-۱-۵ کنعان
۹۵	۱۲-۱-۵ مصر
۹۶	۱۳-۱-۵ هند
۹۶	۲-۵ اعلام متفرقه
۹۶	۱-۲-۵ اَرَم
۹۷	۲-۲-۵ رَخْش
۹۷	۳-۲-۵ سمندر
۹۸	۴-۲-۵ سیمرغ
۹۸	۵-۲-۵ شبدیز
۹۸	۶-۲-۵ طوبی
۹۹	۷-۲-۵ عَنقا
۹۹	۸-۲-۵ گُلگون
۹۹	۹-۲-۵ نیل
۱۰۰	۱۰-۲-۵ هُما
۱۰۱	فصل ششم: نتیجه گیری
۱۰۵	منابع و مأخذ

پیش‌گفتار

علمای بلاغی معاصر و صاحب نظران علوم ادبی در سال‌های اخیر به دو صورت مختلف به آرایه تلمیح توجه نموده‌اند، چنانکه برخی از این علما به تعاریف گذشتگان و امثله و محدوده اشارات تلمیح تاکید کرده‌اند و اعتقادی به افزایش موارد جدید در محدوده تعریف تلمیح نداشته‌اند در صورتی که بعضی از صاحب نظران متأخر معنای تلمیح را گسترش داده‌اند و دایره شمول آن را چنان وسیع کرده‌اند که اگر شاعری به فرهنگ عامه عقاید، آداب و رسوم، علوم قدیم و حتی تجربیات شخصی و خصوصی خویش هم اشاره کرده باشد از آن به عنوان تلمیح نام می‌برند. به همین دلیل امروزه فرهنگ‌های متعددی با موضوع تلمیح نوشته شده است که در آنها به عنوان مراجع تلمیح به آداب و رسوم و معتقدات قومی و داستان‌ها و حکایات و اسطوره‌ها و حتی ابزار و آلات موسیقی که امروزه متداول نیست اشاره شده و در مورد آنها توضیح و تفسیر داده شده است.

صاحب نظران و علمای بلاغی متأخر را با توجه به نظریات‌شان در مورد آرایه تلمیح می‌توان به دو دسته تقسیم می‌کنیم: گروه اول آن دسته از نظریه پردازانی هستند که تلمیح را از دیدگاه متقدمین و قدما مورد مطالعه و بررسی قرار داده‌اند و گروه دوم یعنی آنان که دایره شمول تلمیح را فراتر از آنچه قدما گفته و نوشته‌اند قبول دارند.

میرزا جلال اصفهانی متخلص به «اسیر» فرزند میرزا مؤمن شهرستانی، شاعر ادیب، از مشاهیر سخن‌وران عصر صفویه است. اسیر در سیر تکاملی سبک شعری سده یازدهم اثر آشکار دارد. او بنیاد معانی خود را بر چنان تخیل و خیال پردازی‌های وهم‌انگیزی نهاده است که هیچ مضمون و نکته‌ای در سخنش خالی از آن نیست. از ویژگی‌های بارز قصاید اسیر، جلوه‌گری ارادت وی به حضرت محمد و ائمه است. از میان غالب‌های شعری که وی در آنها طبع آزمایی کرده، تسلط وی در غزل‌سرایی نمایان است.